

Välkommen till

Nyhetsbrev nr 16-2014

från Kalle Eriksson och Bjäreförlaget

Som vanligt

har vi nya mottagare av Nyhetsbrevet att välkomna. Den här gången är det extra många. Till dig som är en av dessa nya brev-läsare kan jag informera om, att Nyhetsbrevet mestadels består av små – mycket små – glimtar från vår egen bygd, Bjäre, och dess historia.

Små korn ur en djup och innehållsrik källa av kunskap.

Med tanke på alla nya mottagare

av breven och nya besökare på hemsidan www.bjareforlaget.com finns det anledning att i korthet tala om, varför jag som pensionär engagerar mig i vår lokala historia. Att jag skulle arbeta på heltid med detta var inte alls något som var planerat. Det bara blev så.

När jag – med 10 års "försening" – drog mig tillbaka från annat heltidsarbete (efter tiden som lärare, turistchef, museichef), fick jag för första gången tid att ta mig en ordentlig titt på allt det material, som jag av rent intresse samlat under hela mitt vuxna liv.

Jag upptäckte då en rikedom

I form av dokument, bilder, protokoll, skrifter och mycket annat. Allt kring ämnet Bjäre, dess historia och kultur. Jag greps av den känsla som jag tror att de flesta grips av i en liknande situation: att det känns fel att inte dela med sig till andra som också är intresserade. Jag vet ju att många delar mitt intresse för vår lokala historia och kultur. Inte bara bjärebor. Något som överraskat mig är alla de personer, som bor på annan ort och som också är intresserade av detta ämne.

Så föddes tanken på att göra åtminstone en del av materialet tillgängligt i form av en bok. Det fanns då inga planer på att fortsätta med någon ytterligare bokutgivning.

Läsarnas intresse gjorde

att det blev en fortsättning. Många hejar på. Många lämnar material och förslag till ämnen "att ta upp i nästa bok...". Samlingar av gamla bilder lämnas in till mig med en önskan att bilderna skall räddas undan glömska och förgängelse. Själv dokumenterar jag flitigt med kamerans hjälp. Sedan har det rullat på. Bildarkivet vuxit. Just nu är siffran ca 54 000. 20 000 analoga bilder och 34 000 digitala. Siffran stiger ständigt.

Från mina läsare av Nyhetsbrevet,

som ju är spridda "över världen", kommer dessa positiva reaktioner.

Hejaropen kommer: - Fortsätt med ditt arbete med att dokumentera Bjäre och bygdens historia.

Jag tar ett exempel bland mejlen från utlandet. Det kommer från Basingstoke

i England. Där bor Caroline Neilson.

Caroline har sina rötter i Bjäre. Född i Förslöv och uppvuxen i Ö. Karup. Caroline har uppgifter att lämna om en av de bilder som finns med bland "Efterlysningar" på min hemsida. På bilden ser vi arbetare, som är i färd med att skapa Båstads Golfbana 1929. Arbetarna har tagit en fotopaus i en bunker på golfbanan.

Caroline känner igen en av arbetarna. En släkting till henne - Albin Paulsson från Påarp.

Sedan tillägger Caroline: "Jag har två av dina böcker (Vår bjärehistoria i bild och Bjärebör berättar). Tycker mycket om dem. Du gör ett fantastiskt arbete".

Klart att man bli glad. Orden värmer. Och: inspirerar mig till att fortsätta.

Även från pianisten Lars Roos,

som numera bor i Kalifornien i USA, kom ett mejl. Lars vill meddela, att han kommer att genomföra en turné i Sverige inom kort. Eftersom jag vet, att Lars Roos gjorde sig så enormt uppskattad bland bjäreborna i samband med Birgit Nilsson-konserterna i V. Karups kyrka, vill jag gärna föra informationen vidare. Lars Roos blev hos oss uppskattad inte bara för sin eminenta skicklighet som pianist. Hans charmfulla framtoning och hans generositet gick hem i högsta grad bland bjäreborna.

Ursprungligen engagerade vi honom som ackompanjatör till Birgit, men snart vidgades hans uppdrag. Han blev även solist. Vid ett tillfälle arrangerade vi t.o.m. en särskild Lars Roos-afton i kyrkan dagen mellan två Birgit Nilsson-konserter. Stor succé!

Det är förstås inte enbart i vår del av Sverige som Lars blivit uppskattad. Hans tolkningar av musikens stora mästare på det klassiska området imponerar, och när han utgav sina inspelningar av "Örongodis" blev det säljsuccé.

Vilket intresse!!

Jag hade en föreläsning i Förslöv nyligen. Det var hos Föreningen Förslövs socken förr och nu. Ämnet var "Strövtåg i Bjäres historia", samma titel och samma innehåll som min kommande bok har. Jag blev överväldigad av det stora intresset. Det kom så mycket folk, att ordföranden, Irene Ebbesson, funderade på att tända den röda lyktan. Sätta lapp på luckan.

När man håller föredrag upplever man tydligt om åhörarna är intresserade. Man ser det på åhörarna och det känns i luften. Här kändes det verkligen i luften att åhörarna var med på noterna.

Det där var förstås inte min förtjänst. Det berodde bara på, att dessa människor är särskilt intresserade av sin bygd och dess historia. Det är därför de valt att bli medlem i föreningen.

Mina tankar går numera ofta till en liten by i Ukraina.

Den byn och dess invånare har en historia som saknar motsvarighet. Historien om hur ett tusental invånare på den då svenska ön Dagö ger sig av på en

vandring, som tar nästan ett år att genomföra. När de omsider kommer fram till den utlovade platsen på den ukrainska stäppen, har skaran minskat till hälften av vad den var när man startade. Övriga hade dött av strapatserna. Därefter har denna folkspillra – och deras ättlingar genom många generationer – upplevt en lång serie av lidanden, sjukdomar, fattigdom, svält, förföljelse och krig.

Det som gör byn unik är, att man lyckats bevara det svenska språket och åtskilligt av gammal svensk kultur genom alla dessa generationer! Dock: en snabb förändring tycks vara på väg nu.

Jag tillbringade en vecka i den byn förra året. Bodde hos en privatfamilj. Lärde känna några av invånarna och deras livsförutsättningar. Besökte skolan. Talade med lärare och elever. Besökte ålderdomshemmet. Några av de gamla där kunde tala svenska! De berättade gärna. Besökte daghemmet. Imponerades. Upplevde en färgrik och sak-rik marknad. Upplevde såväl en ukrainsk-ortodox som en luthersk-protestantisk gudstjänst. Upplevde framför allt fattigdomen i byn. Förundrades. Blev gripen.

Byn heter Gammalsvenskby.

Dess historia är förvisso otrolig. "Gammalsvenskby - En otrolig historia". blev också titeln på den föreläsning och det bildspel, som jag utformade efter resan, och som jag då och då framför hos föreläsningssällskap och vid andra föreningsammansamlingar.

Anledningen till att mina tankar numera ofta flyger iväg till Ukraina och den lilla svenskbyn är förstås de tragiska rapporter, som nästan dagligen kommer från Ukraina och som berättar om våld, förstörelse och död. Gammalsvenskby ligger inte långt från de oroliga områdena.

Fortfarande chans att köpa billigt.

Det ligger fortfarande några ex. kvar i lagret av mina tidigare utgivna böcker. De skall bort och ge plats till den nya boken: "Strövtåg". Därför fortsätter rean, som ju innebär rabatt med ca 60 procent.

Boktitel	Pris	
reapris		
Så blev Båstad tennis	225	100
Bilder av ett sekel i Bjäre	330	150
Vår bjärehistoria i bild	350	150
Bjärebör berättar om Bjäre	290	150

Är du intresserad . Skicka ett mejl.

Nu väntar vi på "Strövtåg".

Manus till den kommande boken – Strövtåg i Bjäres historia – har nu lämnats in till tryckeriet. Boken skall enligt planerna vara klar i november. Den här gången bli det en liten upplaga. Min tanke är, att den skall säljas ut mycket snart efter utgivningen. Du som vill köpa boken direkt av mig – och få den signerad – kan göra det bl.a. vid bl.a. de "Öppet Hus", som jag avser

att anordna direkt efter utgivningen. Håll utkik efter tider mm på min hemsida <<http://www.bjareforlaget.com>> www.bjareforlaget.com
Givetvis går det också att beställa och få boken hemskickad.

Mina vitkindade vänner,

som jag berättat om i tidigare Nyhetsbrev och som jag brukar stämma träff med på stranden vid Råle hamn under mina vandringar längs bjärekusten, har övergivit mig. Trodde jag.

Strax upptäckte jag att de bara hade bytt plats för våra träffar. Nu möts vi i stället på stränderna i Glimminge och Vasalt. Eftersom vi träffas så ofta har de upptäckt, att jag inte är så farlig som jag ser ut. De släpper mig för varje träff allt närmre och låter sig tålmodigt fotograferas.

Förlåt. Jag glömde att tala om, att mina vitkindade vänner är vitkindad gås. *Branta leucopsis*.

Jag träffar många fler vänner

under dessa vandringar längs bjärekusten. Bl.a. en grupp hästar. När de får syn på mig på stigen kommer de mig till mötes. De har hästminne. Minns de gånger jag haft godis med mig. Saftig klöver eller annat gott som jag lyckats hitta i närheten.

Det finns många fler vänner som berikar min naturupplevelse. Fåren som numera helt nonchalerar mig. Några av dem fortsätter att beta utan att lyfta blicken, även när jag är på mindre än en meters avstånd.

Mera försiktiga är förstas mina vänner sjöfåglarna. Ejder, gräsand, gravand. Skrak m.fl. Och hägern som står där stilla som en staty på en sten en bit ut i vattnet med huvudet djupt nersjunket mellan "axlarna". Skygga är också de vadare som håller till i de s.k. floarna som bildats på insidan av Litorinavallarna, skapade för många tusen år sedan.

Det är mötena med alla dessa goda vänner – skygga och oskygga - som ytterligare förhöjer upplevelsen under dessa vandringar. Upplevelser som redan är höga tack vare alla de övriga skönhetsupplevelsorna. Vyerna, dofterna, närheten till havet. Det ständigt skiftande vädret. Vilken lycka att kunna gå! Och att ha så upplevelsefyllda leder att vandra på!

När jag läser handlingar från gamla tider i Bjäre

möter jag ständigt den fattigdom som då rådde. Ordet fattigdom som gäller den tiden har en annorlunda innebörd än den jag ser i skrift idag.

Naturligt nog har begreppet fattigdom också blivit ett ämne, som jag ofta återkommit till, såväl i mina böcker som i Nyhetsbreven. Protokollen och vittnesbörden som jag tar del av är gripande och tankeväckande.

I den kommande boken – Strövtåg i Bjäres historia - återger jag en del av det jag fann, när jag plöjde igenom protokollen från fattigvårdsstyrelsen och kommunalnämnden i en av våra dåvarande kommuner – V. Karup

I protokollen får jag möta människor som var totalt utblottade. Helt oförmögna att klara sig utan hjälp. Det kunde bero på sjukdom, arbetslöshet, avsaknad av anhöriga m.fl. Samhällets resurser att gripa in var begränsade.

Eller rättare: det skapades inte gemensamt ägda resurser för att kunna gripa

in. Välfärdssamhället var ännu inte "uppfunnet" .... Den allmänna uppfattningen var, att det var anhöriga som hade ansvaret.

En paragraf i ett protokoll från 1870 illustrerar detta:

- J.N. var tillstådes och begärte att få bortackorderat sin dotter, men denna hans begäran blef afslagen, då nämnden ansåg honom sjelf kunna försörja sitt barn.

Auktion på fattighjon

En vanlig metod när det gällde att ta hand de medellösa var att utbjuda dessa på auktion. Den som lade det lägsta budet när det gällde ersättning från kommunen fick uppdraget att ta hand om och försörja det s.k. fattighjonet.

Särskilt gripande är det att läsa om när barn auktioneras ut. Syskongrupper splittras. Varken gråt eller böner hjälper dessa barn.

"Att vinna inträde på idiotanstalten".

Den tidens protokollförare använde ofta ord och benämningar som vi numera naturligtvis värjer oss emot. Ur ett protokoll från 1899:

"Till kläder åt hustrun L.P:s flicka, hvilken på fattigvårdsstyrelsens bekostnad skall vinna inträde å idiotanstalten i Hessleholm, anslogs ett belopp som utbetaltes med 30 kr.

"Idiotisk och sinnessvag"

Jag hittar många exempel på den sortens ordval: 20 december 1902 beslutar kommunalnämnden att en gosse "hvilken vore idiotisk och sinnessvag samt J.P, vilka båda vore skröpliga, skall få behållas vid deras förutvarande platser ifall vederbörande åtnöja sig med högst 75 kr för hvar och en af dem för ordentlig vård och underhåll."

Budgivningen under auktionen

kunde vara av högst olika karaktär. Gällde det en stor stark gosse, var intresset stort bland budgivarna. Motsatsen gällde om det handlade om en gammal och orkeslös gumma.

Så kan vi följa

utvecklingen i kommunen på det sociala området under de senare årtiondena av 1800-talet. Vid sekelskiftet dyker de första tecknen upp, när det gäller tanken på att bygga ett särskilt hus för fattighjonen. Ett fattighus.

Så var det i V. Karup. Det krävs många turer innan allt är klart. Tomtmark skall anskaffas. Entreprenör anlitas. osv

Dessa beslut är så stora, att de måste gå till kommunalstämman. Det var en instans till vilken alla kommunens röstberättigade hade tillträde och rösträtt. Det var dock inte lika rösträtt. Den som hade stor förmögenhet kunde ha tusentals röster.

Det här är en lärorik och tankeväckande läsning. Därför har jag i min bok – "Strövtåg..." - tagit med åtskilliga exempel ur protokollen.

Tidsperioden är intressant. En brytningstid. Kyrkan hade nyligen blivit

skild från kommunen. Inom kommunen tar man nu steget från fattigauktioner till fattighus.

Utvandringen öppnade en dörr mot omvärlden.

I boken tar jag också upp ämnet utvandringen från Bjäre.

Bjäre hade genom sitt geografiska läge – omgivet av hav och ås – kommit att utveckla en helt egen kultur. Något som utomstående iakttagare observerat . En av dem som berättat om den speciella kultur som utvecklats i Bjäre är klockaren och skolläraren Sven Rosenberg. Han var verksam i V. Karup på 1840-talet. Blev sedermera känd som den förste skolläraren i riksdagen. Han berättade ingående om bjäreborna och den speciella kultur han mötte här. Om honom har jag skrivit i boken "Bjärebor berättar om Bjäre" Utvandringen innebar en förändring. En dörr öppnades mot omvärlden.

"Vi ketcha cold, vi feela bad..."

Kapitlet om utvandrare består i boken av ett antal "inhopp" i skeendet. Ett sådant är berättelsen om Anna Holmberg. Flickan från Båstad som gav sig iväg som 16-åring. Att hon uppmärksammas i boken beror på hennes flitiga skrivande. Hon berättade alltid på vers. "Rimmerier" kallade hon det själv. Särskilt intressant blir det när hon som ny i Amerika noterar, att svenskarna börjat blanda in engelska ord i sitt eget språk. Några citat ur "Rimmerierna":

"Vi ketcha cold,vi feela bad, och sometimes hand vi shaka
Vi speaka english very well, som ingen ann förstod..."

Om Anna kan vi läsa även i boken "Bjärebor berättar om Bjäre".

Att vara underrättad

I tidigare Nyhetsbrev har jag då och då stoppat in visdomsord från personer runt om i världen. Här kommer ett sådant från det gamla Kina:

"Om du tror att du vet allt är du dåligt underrättad."

Avslutar som vanligt:

Om du i fortsättningen inte vill ha mina Nyhetsbrev- skicka mig ett mejl om detta.

Kalle

Kalle Eriksson
Bjäreförlaget
Hallavaravägen 102
269 91 Båstad
<mailto:kalle@bjarenet.com> kalle@bjarenet.com
Tel. 0431-365332